

Zaručené dodržování práv dětí žijících v institucích ústavní péče

Je obecně známé, že nejlepším místem pro rozvoj a prosperitu dítěte je rodina. V některých případech je však nezbytné svěřit děti do ústavní péče. Dítě může toto „umístění“ vnímat jako traumatický zážitek a je důležité, aby proces, režim a podmínky péče respektovaly práva těchto dětí. Rada Evropy vyzývá ve svém doporučení o právech dětí žijících v ústavní péči státy, aby přijaly legislativní a politická opatření, která zaručí, že se budou dodržovat určité základní zásady a normy kvality. Toto doporučení stanoví i řadu specifických práv dětí žijících v ústavní péči.

Základní zásady, které je třeba dodržovat

- ▶ Umístění musí být výjimečným opatřením přijatým v nejlepším zájmu daného dítěte na základě multidisciplinárního zhodnocení.
- ▶ Umístění nesmí trvat déle, než je nezbytně nutné, a jeho hlavním cílem musí být nejlepší zájem dítěte a jeho úspěšná sociální integrace nebo reintegrace v co nejkratší době. Umístění by mělo být periodicky přezkoumáváno.
- ▶ Dítě, které opouští péči, by mělo mít nárok na posouzení svých potřeb a na vhodnou následnou podporu, jejímž cílem je zajistit reintegraci dotyčného dítěte do rodiny a do společnosti.
- ▶ Postup, režim a podmínky péče by měly zaručovat práva dítěte, zejména právo na konzultaci a právo nebyt diskriminován.
- ▶ Veškerá kázeňská nebo dohledová opatření uplatňovaná v institucích ústavní péče by měla vycházet z oficiálních předpisů a schválených norem.
- ▶ Pokud to je možné, měla by být přijímána preventivní podpůrná opatření pro děti a rodiny, přizpůsobená jejich specifickým potřebám. Rodina dítěte by měla být zapojena do plánování a organizace umístění a měla by získat nezbytnou podporu umožňující harmonickou reintegraci dítěte do rodiny a do společnosti.

Specifická práva, která je třeba respektovat

Dětem, které žijí v ústavní péči, přirozeně zajišťuje ochranu Úmluva o právech dítěte Organizace spojených národů z roku 1989. Tyto děti však mají specifické potřeby, které jsou důvodem pro to, aby byla některá práva zdůrazněna a jiná další práva, která se konkrétněji týkají jejich situace, definována.

Všechny děti umístěné v institucích ústavní péče mají zejména následující práva:

- ▶ právo, aby rozhodnutí o péči, postup, režim a podmínky péče byly v souladu se zásadami uvedenými výše;
- ▶ právo na identitu, na rovné příležitosti a respektování etnického, náboženského, kulturního, sociálního a jazykového původu dětí;
- ▶ právo být umístěn společně se sourozenci a udržet si pravidelný kontakt se svou rodinou a s jinými klíčovými lidmi, kteří jsou v životě dětí důležití;
- ▶ právo na kvalitní zdravotní péči;
- ▶ právo na přístup ke všem druhům vzdělávání a odborné přípravy za stejných podmínek, jaké mají ostatní děti;
- ▶ právo být připravován na aktivní a odpovědné občanství prostřednictvím her, sportu, kulturních činností a zvyšování odpovědnosti;
- ▶ právo podílet se na rozhodnutích, která se dítěte týkají, a být informován o svých právech a o pravidlech instituce ústavní péče způsobem odpovídajícím věku dítěte;
- ▶ právo na respektování lidské důstojnosti a fyzické integrity dítěte, zejména právo na humánní, nepozičující životní podmínky a výchovu bez násilí včetně ochrany před tělesnými tresty a všemi formami zneužívání;
- ▶ právo na soukromí včetně přístupu k osobě, které dítě důvěřuje, a k orgánu kvalifikovanému poskytnout dítěti důvěrné poradenství ve věci jeho práv;
- ▶ právo vymáhat svá základní práva před identifikovatelným, nestranným a nezávislým orgánem.

Normy kvality, které je třeba dodržovat

- ▶ Všechny instituce péče o děti by měly být řádně akreditovány a registrovány u příslušného veřejného orgánu. Důležitou roli v péči o děti mohou hrát také instituce provozované církevními nebo nevládními organizacemi za předpokladu, že jsou ze strany veřejných orgánů akreditovány, registrovány a kontrolovány.
- ▶ Instituce zajišťující péči by také měla být umístěna co nejbližší domácímu prostředí dítěte, aby mohlo mít pravidelný kontakt se svými rodiči.
- ▶ Měl by být vypracován individuální plán péče na základě schopností, dovedností a autonomie dítěte s cílem připravit dané dítě na budoucí život mimo instituci.
- ▶ Podmínky uvnitř instituce by měly být organizovány tak, aby dítěti zajistily co nejlepší duševní, emoční a fyzický rozvoj. Podporovány by měly být malé jednotky rodinného typu. Důležitý je diverzifikovaný, kompetentní a stabilní personál. Týmy by měly být multidisciplinární, měly by mít dostatečné zdroje (personální, materiální aj.) a měly by splňovat etický kodex popisující standardy praxe v souladu s Úmluvou o právech dítěte Organizace spojených národů.
- ▶ Na základě těchto standardů by měl být stanoven efektivní systém pro sledování a externí kontrolu institucí péče. Jakékoli porušení práv dětí by mělo být sankcionováno podle přiměřených a efektivních postupů.

BUDOVÁNÍ EVROPY PRO DĚTI A S DĚTMI

Znalostmi k činům

Rada Evropy vyzývá svých 47 členských států, aby zajistily širokou distribuci jejího doporučení, které se týká práv dětí žijících v ústavní péči, mezi děti žijící v ústavech, mezi veřejné orgány, odbornou veřejnost, pracovníky ústavů, ochránce práv dětí a příslušné nevládní organizace.

O Radě Evropy

Rada Evropy, založená v roce 1949, je mezinárodní organizací, jejíž hlavní úlohou je prosazovat v členských státech Rady lidská práva, demokratickou stabilitu, právní stát a sociální soudržnost. K tomu má tato organizace celou řadu právních nástrojů, přičemž hlavním z nich je Evropská úmluva o lidských právech. Cílem programu „Budování Evropy pro děti a s dětmi“, který byl zahájen v roce 2006, je prosazovat práva dětí a odstraňovat násilí na dětech. K ostatním hlavním právním nástrojům v oblasti práv dětí umístěných do ústavní péče patří Evropská sociální charta, Evropská úmluva o výkonu práv dětí, Evropská úmluva o osvojení dětí (revidovaná), Úmluva o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a zneužívání, doporučení o účasti dětí na rodinném a společenském životě, doporučení o pěstounských rodinách a doporučení o politice na podporu pozitivního rodičovství.

Tato brožura byla vytištěna díky podpoře
Sdružení SOS dětských vesniček.

SOS DĚTSKÉ
VESNIČKY
ČESKÁ REPUBLIKA

„Budování Evropy pro děti a s dětmi“

Rada Evropy
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/children
children@coe.int